

Eriävä mielipide

Alueidenkäyttölain uudistuksen virkamiestyöryhmän
työn tuloksena syntyneeseen luonnokseen

Anna-Mari Ahonen 2.10.2024

Sujuvuuden edistämiseksi järjestelmän perusidea kannattaa säilyttää

Alueidenkäyttölaissa tulee uudistuksista huolimatta säilyttää alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän peruseriaatteen. Tämä tarkoittaa tarkentuvaa kaavajärjestelmää, jossa ylempillä kaavatasoilla on ohjausvaikutus yksityiskohtaisempaan kaavoitukseen. Maakuntakaavan keskeinen tehtävä on yhteensovittaa valtakunnallisia ja alueellisia tarpeita ja erilaisia intressejä, sekä välittää niitä yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Suunnittelun sujuvuuden varmistamiseksi ja investointien vaatiman ennakoitavuuden tuottamiseksi tämä on rationaalista säilyttää maakuntakaavoituksen lähtökohtana myös jatkossa.

Ympäristöministeriön virkamiesvalmistelussa säädösluonnostelu säilyttää kyllä kaavoituksen aiemmasta kolmiportaisesta hierarkiasta portaat, mutta rikkoo itse hierarkiaa. Manner-Suomen maakunnan liittojen edustajana jätän säädösluonnosteluun eriävän mielipiteen. Viittaan erityisesti seuraavassa kuvattuihin aiheisiin, mutta olen huolissani myös kokonaisuudesta laajemmin: luonnosteltu säädöskokonaisuus perusteluineen synnyttää suunnittelujärjestelmän, joka poikkeaa nykyisestä hallitsemattoman paljon. Lisäksi huomautan, että tämän kokonaisuuden läpikotainen arviointi on annetussa ajassa ja valitun työskentelytavan puitteissa ollut käytännössä mahdotonta. Luonnostelluista säädöksistä ja niiden perusteluihin upotetuista ministeriön omista tavoitteista saattaa myöhemmin selvitä myös tässä yksilöimätöntä moitittavaa.

Suunnittelujärjestelmän peruseriaatteen murentaminen

1. luku 4 § Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä, 5 § Alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet

Maakuntakaavan ohjausvaikutus tuo luotettavuutta ja pysyvyyttä Suomen kannalta kriittisille elinkeinoelämän investoinneille.

Maakuntakaava kattaa koko maan, ja on ainoa kaavataso suuressa osassa Suomea. Tällaisena se on ketterä ja kustannustehokas suunnitteluväline, joka mahdollistaa uutta maankäyttöä, kuten puhtaan siirtymän hankkeita. Maakuntakaavalla ratkotaan kuntarajat ja jopa maakuntarajat ylittäviä vaikeita kysymyksiä ja intressiristiriitoja, joihin yksittäiset kunnat eivät toimivaltansa puitteissa voi tarttua.

Tällainen instrumentti tarvitaan jatkossakin, jotta investoinnit voivat edetä, ja saavuttaa rahoitusmarkkinoilla luottamusta. Maakuntakaavan ohjausvaikutuksen esitetyn kaltainen murentaminen horjuttaisi jo suunnittelujärjestelmän tuottamaa ennustettavuutta. Maakuntakaavoja voidaan viedä yleispiirteisempään ja strategisempaan suuntaan niin haluttaessa monilla muilla ohjauskeinoilla. Näin todettiinkin vuosina 2022–2023 toteutetussa ja ympäristöministeriön tilaamassa Tulevaisuuden maakuntakaava -selvityshankkeessa.

Jotta puhtaan siirtymän vaatimien investointien ja hankkeiden pikainen edistäminen olisi mahdollista, tulee kaavoitusta koskevan lakiuudistuksen pohjautua vahvasti olemassa olevaan suunnittelujärjestelmään ja sen jo koeteltuihin oikeuskäytäntöihin. Sisällöllisesti vähäisten kirjausmuutosten suuri määrä pykälämuotoiluissa johtaa tilanteeseen, jossa uutta oikeuskäytäntöä joudutaan odottamaan vuosikausia. Tämä ei varmasti lisää investointihalukkuutta Suomeen.

Maakuntakaavan ohjausvaikutuksen heikentäminen heikentää myös valtion intressien välittymistä muille kaavatasoille. Tähän asti ministeriöt ja muuta valtiolliset toimijat ovat voineet ensi sijassa seurata maakuntakaavoitusta, ja sen ohjausvaikutuksen kautta varmistua omien intressiensä välittymisestä kuntien suunnitteluun. Jatkossa tämä yhteys kuitenkin heikkenee merkittävästi, sillä kunnat voivat yleiskaavoissaan poiketa maakuntakaavasta, tai osoittaa maakuntakaavan estämättä maakunnallisesti merkittäviä asioita myös sellaisiin kohteisiin, joita ei maakuntakaavassa ole osoitettu.

Jatkossa valtiollisten toimijoiden tulee siis seurata myös kaikkea yleiskaavoitusta, sillä maakuntakaavassa ratkottu kysymys ei siirry sellaisenaan kuntakaavoitukseen.

<p>7 § Maakuntakaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan</p> <p>Maakuntakaavan kehittämisperiaatteet ja maakuntakaavassa osoitetut alueiden erityisominaisuudet on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa. Yleiskaavassa ei saa osoittaa aluetta sellaiseen käyttötarkoitukseen, joka on ristiriidassa maakuntakaavassa samalle alueelle osoitetun käyttötarkoituksen kanssa.</p> <p>Viranomaisten on suunnitellessaan alueidenkäyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.</p> <p>Yleiskaava voidaan perustellusta syystä laatia 1 momentista poiketen. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että yleiskaava sopeutuu maakuntakaavan kokonaisuuteen.</p> <p>Mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, koskee myös asemakaavan laatimista alueella, jolla ei ole voimassa yleiskaavaa.</p>	<p>32 § Maakuntakaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan</p> <p>Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.</p> <p>Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.</p> <p>Maakuntakaava ei ole oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitetun kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta.</p>
---	--

Kuvakaappaus valmisteluvaiheen varhaisemmasta aineistosta: MRL:n muotoilua "ohjeena oleminen" ei tulisi muuttaa, sillä sen tulkinnasta on olemassa vuosikymmenten oikeuskäytäntö. Tämä on esimerkki säädösvalmistelussa eri yhteyksissä esiintyvistä uudesta sanoituksesta, joka johtaisi vuosien epävarmuuteen ennen uuden oikeuskäytännön muodostumista. Ennustettavuuden heikentyminen hidastaisi mm. puhtaan siirtymän hankkeiden etenemistä ja investointeja. Tarpeeton terminologian muutteleminen sitoisi sekä suunnittelun että oikeusasteiden jo ennestään niukkoja resursseja.

Maakuntakaavan yhteensovittamistehtävä

4. luku 22 § Maakuntakaavan tarkoitus (aiempi MRL 25 §)

Maakuntakaavan kyky yhteensovittaa erilaisia näkemyksiä ja toisinaan ristiriitojakin, ei ole korvattavissa millään muulla välineellä suunnittelujärjestelmässämme.

Yhteensovittamistehtävä tulee säilyttää laissa. Se takaa valtakunnallisten tavoitteiden toteutumisen ja hyväksyttävyyden alueellisesti.

Maakuntakaavan merkittävin tehtävä on yhteensovittaa niin valtakunnalliset, maakunnalliset kuin paikalliset tavoitteet toisiinsa. Maakuntakaava ei katso vain yhden intressiryhmän etua, vaan on demokraattinen ja osallistava väline erilaisten tarpeiden yhtäaikaiseen tarkasteluun ja arviointiin. Suunnittelun sujuvuuden ja strategisesti tärkeiden hankkeiden etenemisen varmistamiseksi ylikunnallisen yhteensovittamisen tehtävä tulee säilyttää maakunnan liitoilla. On keskeisen tärkeää ymmärtää, ettei maakuntakaavaprosessin merkittävin osa ole kaavan piirtämissuoritus, vaan sen taustalla suoritettu laaja, monipuolinen ja osallistava sovittelu- ja suunnitteluprosessi.

Suomi on laaja maa, jonka eri osat eroavat tarpeineen voimakkaasti toisistaan. Lappi on eräs esimerkki maakunnasta, jonka alueella ylikunnallisten toimintojen järjestäminen ja hankkeiden edistäminen ilman yhteensovittavaa työvälinettä olisi suorastaan mahdotonta. Suunnittelupöydällä on tyypillisesti samaan aikaan useita eri alueidenkäyttötarpeita, joihin liittyvät intressit ovat usein ristiriidassa toisiinsa nähden. Energiantuotannon, luonnonvarojen käytön (sekä metsä- että kaivannaisteollisuus), matkailun (myös maisemavaikutusten näkökulma) ja poronhoidon ratkaisut alue- ja muine tarpeineen vaativat ylikunnallisen yhteensovittamisen instrumentin. Vastaavasti ruuhka-Suomen alueella kasvavien kaupunkiseutujen kehittäminen vaatii erilaisten intressien jatkuvaa yhteensovittamista.

Yhteensovittamiskyvyn heikentäminen olisi lyhytnäköistä sujuvuuden kannalta. Esimerkiksi liikennejärjestelmäsuunnittelun kannalta painetta olisi pikemminkin yhteensovittamisen vahvistamiseen. Työryhmässä käydyssä keskustelussa onkin todettu yhteensovittamisen tarve, ja viitattu hyviin kansainvälisiin esimerkkeihin aktiivisesta yhteensovittamisesta. Tästä huolimatta säädösluonnostelussa halutaan nyt poistaa maakuntakaavalta yhteensovittamisen mahdollisuus. On mahdotonta hahmottaa logiikkaa menettelyn takana.

25 §, ehdotukseni pykälämuotoiluksi:

Maakuntakaavan laatimisesta ja muusta maakunnan suunnittelusta huolehtii kuntayhtymä (maakunnan liitto), jossa kuntien on oltava jäseninä. Maakuntajaosta säädetään erikseen.

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jossa esitetään maakunnan alueidenkäytön tavoitteet ja periaatteet, sekä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia kohteita.

Maakunnan suunnittelussa sovitetaan valtakunnalliset tavoitteet yhteen alueidenkäyttöön liittyvien maakunnallisten tavoitteiden kanssa.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja asioita käsitellään vain siltä osin ja sillä tarkkuudella kuin alueidenkäyttöä koskevien valtakunnallisten tai maakunnallisten tavoitteiden, taikka useamman kuin yhden kunnan alueidenkäytön yhteensovittamisen kannalta on tarpeen.

Maakuntakaavan ja yleiskaavan suhde, kuntien yhteinen yleiskaava

4. luku 28 § Maakuntakaavan oikeusvaikutukset muuhun suunnitteluun ja viranomaistoimintaan, 5. luku 44 § Kuntien yhteinen yleiskaava, 45 § Kuntien yhteisen yleiskaavan laatiminen ja hyväksyminen, 46 § Kuntien yhteisen yleiskaavan oikeusvaikutukset ja yleiskaavaa koskevien säännösten soveltaminen yhteiseen yleiskaavaan

Maakuntakaavan yleispiirteisen tulkinnan lisäksi 28 pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta laatia yleiskaava perustellusta syystä maakuntakaavan ohjausvaikutuksesta poiketen. Poikkeamisen tarve tulisi perustella esimerkiksi maakuntakaavaratkaisun vanhentuneisuudella tai muulla vastaavalla kunnan alueidenkäytön kehittämisen tarpeeseen liittyvällä syyllä. Tämä mahdollistaa erittäin laajan tulkinnan poikkeamiselle ja jättää harkintavallan ensi sijassa kunnalle. Herää kysymys maakuntakaavan laatimisen mielekkyydestä, mikäli maakunnallisesti merkittävät asiat voidaan jatkossa ratkoa myös yleiskaavoilla maakuntakaavan tätä ohjaamatta.

Lain perusteluissa todetaan, että maakuntakaavan ohjausvaikutus yksityiskohtaisempaan suunnitteluun tarkoittaisi niin sanottujen valkoisten alueiden osalta sitä, että maakuntakaava ei muodostaisi estettä yleiskaavaa laadittaessa osoittaa myös maakunnallisesti merkittävää alueidenkäyttöä näille alueille. Maakuntakaavan ns. valkoisiin alueisiin rinnastettaisiin myös nykyisin joissakin maakuntakaavoissa valkoisten alueiden tapaisesti esitettyjä laajoja maa- ja metsätalouden käyttöön osoitettuja alueita, joihin ei liity suunnittelumääräyksiä kuvaamaan maakunnallista alueidenkäytön ohjaustarvetta. Näin voimassa olevien, lainvoimaisten ja vaikutusten arvioinnin läpi käyneiden maakuntakaavojen oikeusvaikutusta muutettaisiin jälkikäteen. Tätä ei voi hyväksyä.

Yhteinen yleiskaava muodostaa tosiasiallisesti uuden kaavatason, vaikka tämä suunnitteluinstrumentti on hallitusohjelmassa nimenomaisesti torjuttu. Säädösluonnoksen mukaan yhteinen yleiskaava ohjaa kuntien yleiskaavoitusta maakuntakaavan sijaan. Mikäli alueella on siis laadittu yhteinen yleiskaava, ohjaa se yksityiskohtaisempaa suunnittelua myös sen jälkeen, kun uusi maakuntakaava on astunut voimaan. Näin ollen maakuntakaavan päivittämisen jälkeen ensin tulee muuttaa yhteinen yleiskaava, jotta kunta voi tehdä maakuntakaavan mukaisesti yleiskaavat ja tämän jälkeen asemakaavat. **Yhteinen yleiskaava olisi toteutuessaan tosiasiallisesti uusi kaavataso, sillä se sijoittuisi maakuntakaavan ja yleiskaavan väliin ohjaamaan yleiskaavoitusta myös siinä tilanteessa, kun maakuntakaava muuttuu.**

Nykyinen lainsäädäntö tulisi tältä osin säilyttää voimassa. Yhteinen yleiskaava on mahdollista laatia jo nykyiselläkin lainsäädännöllä. 46 § seuraava kirjaus, jonka kautta muodostuu uusi kaavataso, tulee joka tapauksessa poistaa: *Laadittaessa yleiskaavaa alueelle, jolla on voimassa kuntien yhteinen yleiskaava, kuntien yhteinen yleiskaava on otettava huomioon maakuntakaavan sijasta.*

Valtakunnansuunnittelun suhde paikalliseen ja alueelliseen demokratiaan

3. luku 19 § Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitus ja sisältö, 16. luku 105 § Määräys valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen toteuttamiseksi

Lakiesityksessä tuodaan ympäristöministeriölle mahdollisuus asettaa määräaika, jonka kuluessa maakunnan liiton tai kunnan on uhkasakon välttämiseksi hyväksyttävä kaava, jossa on valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen toteuttamiseksi tarvittava ratkaisu.

Kyseessä on voimakas puuttuminen paikalliseen itsehallintoon. En periaatteellisella tasolla voi hyväksyä sitä, että alueellista ja paikallista demokraattista päätösvaltaa pyrittäisiin esitetyllä tavalla siirtämään keskusjohtoisen päätöksenteon piiriin muissa kuin valtion turvallisuuteen (erit. sotilaallinen) liittyvissä kysymyksissä.

Tämä pykälä antaisi toteutuessaan ympäristöministeriölle kohtuuttoman vallan erityisesti tilanteessa, jossa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat hyvin yleispiirteisiä. Mikäli tällaista alueellisen demokraattisen päätöksenteon ohittavaa määräysvaltaa annettaisiin, tulisi se osoittaa valtioneuvostolle eikä yksittäiselle ministeriölle.

Lisäksi: mikäli tällainen määräys annettaisiin, olisi valtion myös vastattava kaavan laatimisen kustannuksista. Epäselväksi jää, miten toimittaisiin, mikäli määräyksen piirissä olevaa kaavaratkaisua ei voitaisikaan sisältö- tai vaikutusten arvioinnin vaatimusten puitteissa perustella. Epäselvää on myös se, millainen valitusoikeus tällaiseen pakkokaavaan liittyisi.

Nykyinen lainsäädäntö tulisi tältä osin säilyttää voimassa. Kuntaa tai maakunnan liittoa voi vaikutuksiltaan rajattujen suunnittelukysymysten kohdalla velvoittaa ryhtymään toimeen suunnittelun suhteen jo nykyisen MRL 178 § kautta, mutta kaavojen hyväksyttävyyttä voi nykyään selvittää vasta kaavoitusprosessien kautta, mikä on loogista.

Suunnitteluun liittyvä selvitystaakka

Esimerkiksi 4. luku 24 § Maakuntakaavan sisältövaatimukset, 7. luku 66 § Vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen ja niitä koskevat erityiset sisältövaatimukset, 11. luku 79 § Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Sujuvuuden ja kustannustehokkuuden kannalta ratkaisevaa on se, että alueidenkäytön suunnittelujärjestelmässä asioita ratkotaan oikeilla tasoilla ja tarkoituksenmukaisella selvitystarkkuudella. Näin menetellen työn tuottama lisäarvo on oikea-aikaisesti oikeiden prosessien käytettävissä. Liian suuri osa selvittämiseen kuluva työstä ja rahoituksesta valuu nykyään hukkaan, eikä tämä ole tiukentuvassa julkisessa taloudessa enää mahdollista.

Koska merkittävä osa suunnittelujärjestelmän kustannuksia ja hitautta aiheuttavista tekijöistä on syntynyt pidemmän ajan kuluessa, varsinaisten lainsäädäntöprosessien ulkopuolella, ei kysymys ratkea yksinomaan lainsäädäntöä muuttamalla. Kysymys ei ratkea automaattisesti myöskään valtion aluehallinnon rakenteita muuttamalla, vaikka mainittu uudistus antaakin selvitystaakan järjeistämiseen mahdollisuuden.

Toistan manner-Suomen maakunnan liittojen yhteisesti esiin nostaman huomion.

Jos hallitusohjelmakirjauksessa kuvattuun prosessien nopeuttamistavoitteeseen halutaan suhtautua vakavasti, on välttämätöntä käydä läpi koko nykyinen suunnittelun ohjauksen koneisto kaikkine keinoineen. Asetuksista, erityislainsäädännöstä, soveltamisohjeista, alueellisista soveltamisen tulkinnoista, erilaisista oppaista, sekä täysin kohtuuttomaksi paisuneesta selvitystaakasta löytyy nopeitakin ratkaisuja suunnitteluprosessien nopeuttamiseen. **Suunnittelutyön oheen kertynyttä ylimääräistä taakkaa tulee systemaattisella ja määrätietoisella otteella karsia normien purkamisen hengessä.**

Alueidenkäyttölain säädösluonnostelussa maakuntakaavalle tuodaan kuitenkin päinvastoin uusia sisältövaatimuksia (luku 4, 24 §), joista selkeimmin uutena mukaan tulee luonnon monimuotoisuuden vaaliminen. Lain perusteluissa todetaan, että tämän tulkitaan olevan jo nykyään osa luonnonarvojen vaalimisen sisältövaatimusta. Maakunnan liitot eivät missään tapauksessa jaa tätä näkemystä. Luonnon monimuotoisuuden sekä maakunnallisiin luontoarvoihin liittyviä

selvityksiä ja merkintöjä on jo nykytilassa laadittu, mutta tämän ei voi tulkita johtuvan maakuntakaavan sisältövaatimuksista vaan maakuntien vapaaehtoisesta tarttumisesta asiaan.

Jos luonnon monimuotoisuus terminä otetaan osaksi maakuntakaavan sisältövaatimuksia, tulee tämä myös valitusperusteeksi, toisin kuin nykyään. Laajasti jaettu näkemys on, että tämä tulisi myös olemaan yleinen valitusperuste. Kyseinen lisäys maakuntakaavan sisältövaatimukseen voi sinänsä olla tarpeellinen, mutta vaikutusten arvioinnissa tulee tunnustaa sen aiheuttama selvitystaakan kasvu.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että maakuntakaavan työmäärä vähenee. On mahdotonta saada kiinni siitä, mistä tällainen arvio on ministeriön sisällä muodostunut. Vaikka maakuntakaavan ohjausvaikutteisuutta heikennetään, ei selvitysten määrä kuitenkaan vähene. Tähän vaikuttaa jo ennallaan säilyvä erillislainsäädäntökin (luonnonsuojelulaki, metsälaki jne.).

Jatkossa kokonaan uutena kysymyksenä tulee määrittää maakunnallisen merkittävyyden raja, kun nykyään on voitu nojata pelkästään ylikunnalliseen näkökulmaan. Tämä ei vähennä selvitystaakkaa, vaan lähinnä muuttaa selvityksen sisältöä.

Kaupan ohjauksen osalta on työryhmässä ollut selvä tavoite poistaa maakuntakaavan ohjausta. Näin on tehtykin. Jatkossa maakuntakaavalla ohjattaisiin vain maakunnallisesti merkittävien kaupan alueiden sijoittumista, mutta ei niiden mitoittamista. Lain perusteluissa kuitenkin todetaan, että *arvioitaessa suunnitteluratkaisun vaikutuksia keskusta-alueen kaupallisiin palveluihin otettaisiin huomioon muun muassa kaupan laatu ja määrä*. Toisin sanoen myös maakuntakaavassa olisi jatkossa tehtävä kaupan selvitys, joka ottaisi huomioon kaupan laadun ja määrän, vaikkei kyseisiä asioita enää maakuntakaavalla ohjattaisi. Lisäksi vastaava selvitys on tuotettava maakunnallisen merkittävyyden toteamiseksi.

Kaavan oikeusvaikutuksen heikentäminen ei näytä vähentävän sen laatimiseen liittyvää selvitystaakkaa. Lopputulos, jossa selvitystaakka kustannuksineen säilyy, mutta vaikuttamismahdollisuudet viedään, on suunnittelun lähtökohtana todella epäkiitollinen.

Toistan vielä: **ennen kuin alueidenkäyttölakia voidaan hyväksyä, tulee perusteellisesti selvittää muutosten tosiasialliset vaikutukset suunnitteluprosessien ja hanketoteuttamisen sujuvuuteen.** Työryhmätyön aikana on käynyt ilmi, etteivät lainvalmistelijat juuri tunne kuntien ja maakunnan liittojen kaavoitustyön arkea. Tämä on sinänsä aivan ymmärrettävä tilanne, mutta tarkoittaa samalla sitä, että valmistelijoiden arviot säädösmuutosten vaikutuksesta kaavoituksen arkeen ja työn sujuvuuteen saattavat merkittävästikin poiketa todellisuudesta.

Aloiteoikeus yleiskaavan kohdalla

12. luku 91 § Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite

Yhdyn C6-kaupunkien esiin nostamaan huoleen kaavoitusaloitteen käsittelemisestä monijäsenisessä toimielimessä neljän kuukauden määräajassa. Ehdotettu menettely ei sujuvoita kaavoitusprosessia, vaan tuo siihen lisää byrokratiaa. Menettelyn toteutuessa siirrytään monen kunnan toimielinten työskentelyssä strategisesta suunnitteluotteesta sirpaleiseen. Ennustan myös, että tämän säädöskohdan toteuttaminen vaikeuttaisi kasvukunnissa ja -kaupungeissa vapaaehtoista maanhankintaa ja ruuhkauttaisi poliittisia toimielimiä.

Lopuksi: havaintoja syntyvästä kokonaisuudesta

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite maakuntakaavan yksityiskohtaisuuden ja oikeusvaikutteisuuden keventämisestä. Toisaalta hallitusohjelmasta välittyy yleinen pyrkimys nopeuttaa ja notkistaa suunnittelujärjestelmää, tehostaa sen toimintaa ja kustannusvaikuttavuutta, sekä vahvistaa erityisesti yksityisten investointien vaatimaa ennustettavuutta.

Näen hallitusohjelmakirjauksen mukaisen maakuntakaavan yksityiskohtaisuuden ja oikeusvaikutteisuuden keventämisen mahdollisena, mutta totean samalla, että säädösluonnostelussa esitetyllä tavalla sujuvuushyötyjä ei saavuteta. Ennustan sujuvuuden päinvastoin heikkenevän ja investointien toteuttamisprosessien hidastuvan.

Maakuntakaavan oikeusvaikutteisuuden purkaminen esitetyn mukaisella tavalla syö maakuntakaavan mahdollisuuksia toteuttaa sille jätettyjä perustehtäviä. On kyseenalaista, onnistuuko esimerkiksi liikennejärjestelmäsuunnittelun vaatima yhteensovittaminen tai ilmastonmuutoksen hillitseminen suunnittelun keinoin enää näillä välineillä, joita rajusti heikennetylle maakuntakaavalle on suunniteltu jätettäväksi.

Edellä yksilöityjen pykäläkohtien ohella muistutan, että kokonaisuus on lopulta osiensa summa. Esitänkin vakavan huolen siitä, että luonnosteltu säädöskokonaisuus perusteluineen synnyttäisi suunnittelujärjestelmän, joka poikkeaisi nykyisestä hallitsemattoman paljon. Tällä tulisi toteutuessaan olemaan vaikeasti arvioitavia tai osin arvaamattomia seurauksia.

Tämän eriävän mielipiteen joudun esittämään myös työryhmätyön luonteen vuoksi. Työryhmätyöskentelyn aikana kokouksissa suullisesti ja niiden välillä kirjallisesti esitetyillä näkemyksillä ja kehittämissesityksillä oli häviävän vähän, jos lainkaan, vaikutusta ympäristöministeriön virkamiesvalmisteluun. Työryhmän kokoonpanosta alueidenkäyttölain todellisia soveltajia kaupunkien, kuntien ja maakunnan liittojen organisaatioista oli pieni vähemmistö. Erilaisten etujärjestöjen edustus työryhmässä sen sijaan oli vahva.

Maakunnan liitot edellyttävät, että alueidenkäyttölain uudistuksessa tulee kaavoitusta, valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja suunnittelujärjestelmää koskevaa valmistelua viedä eteenpäin tiiviissä yhteistyössä kuntien ja maakuntien kaavoituksen asiantuntijoiden kanssa, alueellista ja paikallista demokratiaa kunnioittaen.

Tampereella 2.10.2024

Anna-Mari Ahonen
maakuntajohtaja
Pirkanmaan liitto